

3. Вопросы физиологии пения и вокальной методики. Труды ГМПИ им. Гнесиных. – Вып. 25. – М., 1975. – 168 с.
4. Калюжна О.І., Гайдай Л.В. Формування сценічно-виконавських навичок майбутніх педагогів-музикантів. Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» - Додаток 1 до вип. 36, том VII (67) : тематичний випуск «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору». - К.: Гнозис, 2016. – 534 с.
5. Пляченко Т.М. Методика викладання вокалу: Навчально-методичний посібник для студентів мистецького факультету. – Кіровоград: КДПУ, 2005. – 80 с.
6. Растригіна А.М. Фахові компетенції з хорового диригування як складова професійної компетентності майбутнього педагога-музиканта. Наукові записки / Ред. кол.: В.В. Радул, В.А. Кушнір та ін. – Випуск 140. – Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2015. – 208 с. – (Серія: Педагогічні науки).
7. Черкасов В.Ф. Професійно-педагогічна підготовка майбутніх педагогів-музикантів у вищих навчальних закладах мистецького спрямування / В.Ф. Черкасов // Наукові записки / Ред. кол.: В.В. Радул, В.А. Кушнір та ін. – Випуск 139. – Серія: Педагогічні науки. – Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2015. – 316 с.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Ткаченко Зоя Олексіївна – концертмейстер кафедри вокально-хорових дисциплін та методики музичного виховання мистецького факультету Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: формування вокальних компетенцій майбутніх учителів музичного мистецтва на заняттях з постановки голосу.

УДК 378.022

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ВИКЛАДАННЯ ЛЕКЦІЙНИХ КУРСІВ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Анатолій ТУРЧАК, Наталія ТОКАР (Кіровоград)

В статті розглянуто новітні методи викладання лекційних курсів у вищій школі. Окрему увагу в цьому контексті приділено методу проектів та його застосуванню у навчальному процесі. Цей метод дозволяє органічно інтегрувати знання із різних галузей при вирішенні однієї проблеми, дає можливість застосовувати отримані знання на практиці, генеруючи при цьому нові ідеї.

Ключові слова: лекційний курс, фахова дисципліна, метод проектів, мультимедійні технології, компетентнісний підхід.

Постановка проблеми. Дієвість педагогічних знань вчителя залежить від того наскільки повно і глибоко вони будуть пов'язані з методикою викладання фахових дисциплін у вищій школі. В дійсності методика як частина педагогіки і академічна дисципліна тісно пов'язана з фаховими навчальними курсами, зокрема з дидактикою. Глибока професійна підготовка майбутнього вчителя кожної спеціальності можлива за умови тісного зв'язку методики з педагогікою в цілому, використання її фундаментальних ідей і принципів з врахуванням специфіки викладання фахових дисциплін. Сьогодні у світі поширюються нові характеристики професійних знань: широта, універсальність, гнучкість, еволюційність, перспективність, творчість. Досвід їх проявлення закріплює за вчителем успішність і неповторність власної професійної діяльності, стимулюючи його до нових дидактичних рішень та педагогічних відкриттів. В цілому такий підхід передбачає процес реформування і модернізації національної освітньої системи, її модифікацію і трансформацію: зміни підходів до організації освітнього простору, розширення змістовного наповнення навчальних планів і програм вищої школи, підвищення ефективності і якості професійної підготовки, варіативності і національної загальногуманістичної спрямованості, відповідності європейським і світовим стандартам освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. До теоретичного обґрунтування проблеми організації академічного процесу у вищій школі за лекційно-семінарською системою навчання зверталися М. Данилов, Б. Єсинов, Г. Щукіна, Р. Лемберг, М. Скаткін, Є. Голант, І. Огородніков, Н. Москаленко та інші. Згодом ці питання стали предметом наукових досліджень О. Хмури, В. Коби, Г. Бевза, В. Щищука, Ю. Бабанського, М. Махмутова, І. Підласого, К. Лівшица, Л. Терлецького. М. Ярового та ін. Новий компетентнісний підхід, що створює більш сприятливі умови для оволодіння майбутніми вчителями комплексом фахових знань. Умінь та навичок, що визначають їхню потенційну можливість до професійної адаптації і наступної педагогічної діяльності розглядали О. Абдулліна, А. Алексюк, В. Андрущенко, В. Бондар, О. Глузман, В. Гершунський, О. Гура, К. Дурай-Новакова. М. Дьяченко, Л. Кандилович, І. Зязюн, О. Касьян, Л. Кондрашова, В. Краєвський. В. Кузьменко, Н. Кузьміна, Ю. Кулюткін, В. Кушнір, А. Ліненко, В. Лутай, В. Моляко, І. Підласий, О. пехота, В. Сластьонін, Г. Сухобська, О. Трубіцина, В. Шапар, О. Ярошинська, Т. Яценко та ін.

Метою написання статті є підготовка висококваліфікованого педагога відповідного профілю, конкурентноздатного до сучасного ринку праці, готового до професійного зростання, соціальної і особистісної мобільності. Компетентнісний підхід до підготовки майбутнього вчителя на сьогодні зміщує

акцент з процесу накопичення нормативно визначених знань, умінь і навичок у площину формування і розвитку здатності практично діяти і творчо застосовувати набуті знання і досвід педагогічної роботи у змінних умовах.

Виклад основного матеріалу. Творчий пошук вирішення проблеми здійснюється у таких напрямках: 1) суттєве збагачення змісту лекційного курсу фахової дисципліни відповідного напрямку підготовки чи спеціальності, генералізація, кореляція і об'єктивізація педагогічних знань, концентрація уваги майбутніх вчителів на вивченні провідних ідей дисципліни. Ґрунтовне вивчення фундаментальних категорій, збагачення їхнього змісту, чітке відображення в лекційному курсі його методологічних основ, уточнення структури викладання навчальної дисципліни та її основних розділів з врахуванням стрімкої зміни суспільного напрямку діяльності, ринку праці, соціальних комунікацій і інформаційного поля, загальної уніфікації системи освіти; 2) розкриття майбутнім фахівцям значення лекційного курсу фахової дисципліни, наукових основ, оволодіння не тільки ґрунтовними знаннями, а й повнотою умінь і навичок професійної підготовки. Адже теорія і практика – це складна, нелінійна й багато в чому змінна система знань, що вимагає різнобічного підходу до її аналізу та проектування. Подібна диференційована діяльність майбутнього вчителя дозволить розвивати мотивацію до вивчення навчальної дисципліни у структурі академічних занять і самостійно (пізнання і самопізнання), забезпечить у перспективі генерацію ідей і досвіду навчально-виховної роботи, створить можливості прогнозування та вирішення оригінальних і типових педагогічних проблем, сприятиме розвитку альтернативного мислення і впевненості у вчительській професії; 3) чітке профілювання лекційного курсу дисципліни, його орієнтація на підготовку вчителя різного ступеню навчання (початкового, середнього чи старшого) та рівнів освіти (загальної, професійної – початковий, бакалаврський, магістерський тощо); 4) формування у майбутніх вчителів педагогічної спрямованості особистості, тобто системи професійних переконань, інтересів та схильності до педагогічної діяльності, відчуття поваги та відповідальності за результати своєї праці. Розвиток творчого професійного потенціалу особистості має включати такі чинники: потреби соціального і особистого запитів учителя, вимоги сучасної поліосвітньої системи, різнобічні зацікавленості та багатоаспектні компетентності майбутніх фахівців. Створення ідеальних зразків педагогічної майстерності, набуття практичного досвіду із само проявлення та алгоритму використання необхідних засобів, прийомів і форм самореалізації, оперативне реагування на трансформаційні зміни, що відбуваються у суспільстві. Освітньо-виховний процес тісно пов'язаний зі станом соціально-економічних, політичних, владних і структурних перетворень, він спирається на реальність, змінність, рівень освіченості й умови, в яких перебувають суспільство і конкретна особистість; 5) конкретизація визначених аспектів навчання і виховання у читанні лекційних курсів фахових дисциплін вищої школи через систему спеціальних курсів, семінарів, практичних, індивідуальних занять та консультацій. Окремо слід визначити науково-дослідну роботу студентів-майбутніх фахівців освітньої галузі, яка базується на принципах свободи наукової творчості, добровільності, колегіальності, відкритості та рівноправності здійснення наукового пошуку, підтримки науково ємних ідей, інновацій і обміну знаннями. Молодому вчителю необхідно оволодіти педагогічною майстерністю, практичним досвідом застосування сучасних знань, щоб згодом у свою чергу збагатити їх новими ідеями, висвітлити реалії забезпечення варіативності освітянської практики. Адже функціонування сучасної загальноосвітньої і професійної школи на науково обґрунтованих ідеях, спрямованих на гуманізацію педагогічного процесу, дозволить забезпечити високу ефективність навчально-виховної роботи, про яку мріють вчителі і батьки. Встановлення педагогічно доцільних взаємин між суб'єктами навчання, розвиток особистості, формування пізнавальних інтересів і позитивних якостей молоді передбачають використання накопиченого досвіду гуманістичного виховання, соціальних орієнтацій на культурно-історичні традиції, духовний простір національної освіти, плідне інтегрування вітчизняних і світових досягнень [4, с.127].

Традиційна методика викладання фахових дисциплін, заснована на відвідуванні студентами лекцій і виконанні жорстко визначених завдань самостійної роботи, у багатьох відношеннях недостатньо ефективна. При цьому студенти обмежені у вияві ініціативи щодо пошуку і вільного вибору інформації, а викладач втрачає багато часу при підготовці продуманих цілеспрямованих завдань самостійної роботи. Особливі перспективи у студентів з'являються при застосуванні методу проектів у навчальній діяльності системи вищої освіти, оскільки дозволяє студентам оволодівати знаннями, які не здобуваються традиційними дидактичними методами. Метод проектів дозволяє органічно інтегрувати знання із різних галузей при вирішенні однієї проблеми, дає можливість застосовувати отримані знання на практиці, генеруючи при цьому нові ідеї [2, с. 4]. З огляду на це, оцінюючи ефективність методу проектів, слід дотримуватися вимог навчання у вищій школі: проект повинен мати практичну цінність; передбачати проведення студентами самостійних досліджень; бути гнучким у напрямку роботи і швидкості її виконання; надавати можливість кожному навчатися відповідно здібностей і інтелектуальних зусиль; давати змогу прояву індивідуального вибору у вирішенні завдань широкого спектру; сприяти налагодженню взаємодії між усіма учасниками педагогічного процесу [3, с. 121].

Метод проектів – це організація навчальної роботи, за якою у силу використання багатофункціональних дидактичних підходів (групове навчання, дискусія, «мозкова атака», проблемне навчання) студенти оволодівають як критичним, так і творчим мисленням. Окрім цього, проектне навчання ефективно підтримує когнітивну, комунікативну освітню функції педагогічного процесу. Метод проектів передбачає: навчальну дисципліну, з якої він виконується; тему, мету і термін проведення; взаємозв'язок з іншими дисциплінами навчального плану напряму підготовки чи спеціальності; ідею і анотацію; засоби, цілі та етапи роботи; схем оформлення, оцінювання та результати діяльності; узагальнення, аналіз, висновки та перспективи подальшого пошуку. В сучасних умовах підготовки вищою школою висококваліфікованого, конкурентноздатного на ринку праці фахівця, становлення цілісної і цілеспрямованої особистості, проектування набуває особливо важливого соціального й економічного значення [3, с. 119].

Вирішення сучасної проблеми ефективності навчальної роботи у вищих педагогічних закладах освіти здійснюється завдяки впровадженню інформаційно-комп'ютерних технологій та дидактичних мультимедійних засобів. Сучасна вища школа передбачає випуск фахівців, здібних до інноваційної діяльності, до використання комп'ютерних освітньо-інформаційних систем: статистичної обробки даних; визначення, перевірки, порівняння і аналізу результатів педагогічного процесу; розрахунки та оцінка; моделювання наступної творчої пошукової роботи; моніторинг із застосуванням комп'ютерних програм тощо.

Наблизити навчально-виховний процес вищої школи до умов професійної педагогічної діяльності можливо завдяки застосуванню таких видів лекцій: лекція-повідомлення, лекція-бесіда, проблемна лекція, лекція-дискусія, лекція-аналіз педагогічних ситуацій, лекція-консультація, лекція-аналіз, лекція-експеримент, мультимедійна лекція, лекція-презентація, бінарна лекція, лекція-дискурс тощо [4, с. 96].

Широкого розповсюдження набули лекційні курси викладання фахових дисциплін у ВНЗ із застосуванням мультимедійного супроводу, що базуються на дидактичних принципах наочності, науковості, інноваційності та технологічності навчально-виховного процесу. Візуалізація об'єктів і процесів, емоційність викладення знань, від чуттєвий досвід сприйняття дій, розуміння і запам'ятовування навчальної інформації, обсяг, якість і час трансляції, методична доцільність та психолого-педагогічна обгрунтованість застосування мультимедійних технологій сприяє активізації дидактичних процесів завдяки використанню яскравих, швидкозмінних та привабливих форм, прийомів і методів освітньої діяльності.

Додатковими напрямками поглиблення знань з фахових дисциплін можуть бути:

- використання соціальних мереж (електронна пошта, форуми, конференції, сторінки напрямів підготовки і спеціальностей, окремих академічних курсів, тренінги, мікроблоги, віджети, вебінари тощо);

- використання електронних підручників (теоретичні, практичні, інформаційно-довідкові відомості, розрахунки, аналітичні дані, малюнки, схеми, таблиці, діаграми, графіки, креслення, аудіо- та відео матеріали, презентації тощо) [5, с.67];

- використання ресурсно-інформаційно-освітнього центру ДНПБ України ім. В.О.Сухомлинського (Інтернет-бібліотека);

- використання тестових завдань у визначенні навчальних досягнень студентів (точність, оперативність отримання педагогічної інформації у значній кількості респондентів, об'єктивність і фіксація уваги на осмисленні сутності відповіді, зворотній зв'язок між суб'єктами навчального процесу, чіткий кінцевий результат, висока кваліфікація експертів);

- використання дистанційного навчання (дидактична індивідуалізація, доступність, творча самореалізація, просторовий світогляд, мобільність освіти, безпека інформації, структурний виклад фахових знань, технологічна обгрунтованість, електронний контроль, висока мотивація, пізнавальна активність у навчанні, модернізація освіти) [9, с.81];

- організація самостійної роботи студентів (засвоєння у повному обсязі навчальної програми лекційного курсу, послідовне формування самостійності, вміння систематизувати, планувати, контролювати і регулювати свою діяльність без сторонньої допомоги, аналітична і дослідницька діяльність);

- проходження студентами педагогічних практик та реалізація знань і умінь у процесі професійної підготовки (розвиток і поглиблення знань, умінь і навичок, оволодіння практичним початковим досвідом навчальної, виховної, організаційної та інших різновидів професійної діяльності, взаємодія з учнівським і педагогічним колективом на засадах колегіальності і толерантності, право вибору та прийняття рішень, саморегуляція дій, самореалізація та самовираження у процесі фахової підготовки).

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Розглянуті окремі аспекти викладання лекційних курсів фахових дисциплін у підготовці фахівців освітньої галузі є найбільш загальними та фундаментальними у вищій педагогічній школі. Спрямованість підготовки майбутнього вчителя у вигляді цілісної системи викладання фахових дисциплін вимагає подальшого теоретичного дослідження і практичного вивчення. Використання лекційних занять значно активізує навчально-пізнавальну

мотивацію студентів, підвищує їхній інтерес до фахової підготовки, рівень творчості та самостійності і сприяє становленню досвіду майбутньої професійної діяльності.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи: Методичний посібник для студентів магістратури. – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 316 с.
2. Полат Е.С. Метод проектов на уроках иностранного языка / Е.С.Полат // Иностранные языки в школе. – 2000. – № 2. – С. 2-6.
3. Жак Д. Организация и контроль работы с проектами // Университетское образование: от эффективного преподавания к эффективному учению. Сборник рефератов по дидактике высшей школы / Белорусский государственный университет. Центр проблем развития образования. – Мн.: Прописи, 2001. – С.118-123.
4. Нечепоренко Л.С. Сучасна педагогіка. Навч. посібник / Л.С.Нечепоренко, Г.Ф.Пономарьова, Я.В.Подольск. – Харків, 2007. – 216 с.
5. Кононец Н.В. Розробка електронних підручників як інноваційний освітній проект вищої школи / Кононец Н.В., Миколайчук М.М. // Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. [«Технології управління освітніми закладами», присв. пам'яті А.С.Макаренка], Регіонального наук.-практ. семінару «Управління проектами: проблеми та перспективи розвитку», (Полтава, 11-12 березня 2011 р.) / Полтав. нац. пед. ун-т імені В.Г.Короленка / за заг. ред. проф. М.В.Гриньової. – Полтава, 2011. – С.66-67.
6. Драгомирова І. Концептуальні аспекти формування сучасного спеціаліста / І.Драгомирова // Вища школа. – 2002. – № 2/3. – С.49-52.
7. Козаков В.А. Психологія діяльності та навчальний менеджмент: У 2 ч. Ч.1.: Психологія суб'єкта діяльності. – К., 2000. – 241 с.
8. Педагогічний пошук / Упоряд. І.М.Баженова. – К.: Рад.школа, 1988. – 496 с.
9. Сисоєва С.О. Проблеми дистанційного навчання: педагогічний аспект // Неперервна професійна освіта: Теорія і практика. – Випуск III-IV. – 2003. – С.81.
10. Булах І.С., Мруга М.Р. Створюємо якісний текст. Навч. посіб. – К.: Майстер-клас, 2009. – 176 с.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Турчак Анатолій Леонідович – кандидат педагогічних наук, професор кафедри педагогіки та освітнього менеджменту, декан факультету фізичного виховання Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: фізичне виховання учнівської та студентської молоді.

Токар Наталія Миколаївна – кандидат історичних наук, старший викладач кафедри історії України Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: біографістика, давня і середньовічна історія України.

УДК 37.036.5

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ СТУДЕНТІВ ПРИ ВИКОРИСТАННІ ІНФОРМАЦІЙНО-ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ

Олександр ЩИРБУЛ (Кіровоград)

У статті розглядаються проблеми формування й розвитку творчих здібностей студентів при вивченні ними дисципліни «Технічна творчість». Зокрема, здійснено теоретичний аналіз наукових джерел у яких з різних поглядів аналізується сутність понять «здібності», «творчі здібності», «класифікація здібностей». На основі проведеного аналізу визначено мету публікації, яка полягає в тому, що для формування творчого потенціалу майбутніх учителів технологій важливим є використання в навчально-виховному процесі завдань, котрі стимулюють пошукову діяльність студентів. Наводяться конкретні приклади завдань, розв'язання яких спонукає студентів до використання інформаційно-пошукових систем, обробки та критичного аналізу інформації.

Ключові слова: творчі здібності, розвиток здібностей, творчі завдання, аналіз інформації.

Постановка проблеми. Розвиток сучасних виробничих, інформаційних, управлінських та інших технологій, світові процеси економічної глобалізації, інтеграції освітніх систем вимагають якісно нових (інноваційних) підходів до підготовки сучасних фахівців у різних галузях науки, освіти, техніки, економіки, медицини та ін.

На сьогодні важливими елементами професійності є вміння людини співпрацювати з іншими людьми, користуватися різноманітними сучасними приладами та обладнанням і, безперечно, обробляти великі потоки інформації, виявляючи уміння до аналізу, критичної оцінки, узагальнення, синтезу, систематизації. Тобто, основним завданням сучасної професійної підготовки є не тільки набуття міцних системних знань, умінь і навичок, умінь постійно підвищувати свій фаховий рівень, умінь самостійно здобувати нові професійні знання, а й формування й розвиток особистісних творчих здібностей людини. Саме наявність розвинутого творчого потенціалу сприяє тому, що фахівець не пристосовується до нових мінливих умов, у яких йому необхідно здійснювати свою професійну діяльність, а є активним